

EL RÈGIM VERBAL: ANÀLISI CONTRASTIVA CATALÀ-CASTELLÀ*

Joan-Rafael Ramos
Universitat de València

En l'evolució del llatí a les llengües romàniques, un dels fenòmens lingüístics que més s'ha alterat són les estructures sintàctiques. Malgrat això, cal advertir que en molts casos el conjunt de la Romània presenta una gran homogeneïtat evolutiva. Aquest és el cas de l'ordre de mots (Subjecte-Verb-Objecte) o el del règim verbal. L'objectiu d'aquest treball és analitzar les coincidències i les divergències en el règim verbal de llengües sintàcticament pròximes com el català i el castellà. El fenomen que examinarem serà concretament el de l'alternança datiu / acusatiu, aspecte que no sols adquireix importància des d'un punt de vista diacrònic sinó també dialectal.

En castellà, aquest fenomen se sol estudiar fent referència a conceptes com els de *leisme*, *laisme* i *loisme*, per bé que, com ha posat de manifest Fernández Ordóñez (1999: § 21.2), casos com per exemple els de (1), no es corresponen en sentit estricte amb la definició prototípica de leisme, això és, ús del clíctic datiu (*le*) en lloc del clíctic acusatiu (*lo/la*).

- (1) a. María no está dispuesta a ayudarle / ayudarlo.
b. Le / lo preocupa su hija.

L'alternança entre les formes dativa i acusativa també es pot observar en català (2), on podem trobar exemples semblants als del castellà (cf. Ramos, en premsa):

- (2) a. Maria no està disposada a ajudar-li / lo.
b. Li /el preocupa el seu fill.

---

* Aquest treball s'emmarca dins de la Xarxa temàtica de gramàtica teòrica 2000XT-00032, finançada per la Generalitat de Catalunya.

Convé advertir, però, que aquestes alternances sovint estan subjectes a factors diversos com ara el grau de formalitat de la llengua, la variació dialectal i evolutiva o la interferència lingüística. A banda d'això, el fenomen té un abast diferent en castellà i en català.

Per a aproximar-nos de manera detinguda al fenomen de les alternances datiu / acusatiu, considerem oportú classificar els verbs en dos grups: a) verbs de tipus agentiu; b) verbs de caràcter psicològic. Els primers respondrien a exemples com els de (1a) i (2a) i els segons als de (1b) i (2b).

1. VERBS DE TIPUS AGENTIU

Es tracta d'una classe de verbs en què el subjecte de l'oració controla l'acció expressada pel predicat. El fenomen de l'alternança de règim es pot observar en tres tipus de contruccions: 1) aquelles en què el verb pot dur un CD i un CI, però sovint s'omet el primer complement, de manera que el segon pot conservar el règim datiu originari o reinterpretar-se com un acusatiu; 2) aquelles en què el verb només duu una complementació, la qual inicialment té règim datiu, però pot acabar reinterpretant-se com un acusatiu; 3) aquelles en què la complementació verbal inclou una relació possessiva.

1.1. Alternança de règim per omissió de CD

En castellà, aquest fenomen ha estat estudiat recentment per Fernández Ordóñez (1999: § 21.2.), autora que destaca verbs com *atender*, *servir*, *pagar*, *robar*, *enseñar* o *aconsejar*. A causa del comportament diferent d'aquests verbs, agruparem en primer lloc els verbs *atender*, *servir*, *pagar* i *robar*, que tenen un ús prou semblant, i després ens referirem als usos d'*enseñar* i d'*aconsejar*. Les oracions de (3) i (4) ens serviran, a través d'exemples de la mateixa estudiosa, per a il·lustrar el funcionament del primer grup de verbs:

- (3) a. Aunque habían pedido las cervezas hacía media hora, todavía tardaron otro tanto en servirles.
 b. Aquella doncella lo sirvió con fidelidad extrema toda su vida.
- (4) a. A Juan le pagué el alquiler.
 b. A Juan lo pagué con creces.

Aquesta classe de verbs contenen una estructura argumental de tres constituents: subjecte i dos complements verbals, CD i CI. Per factors

contextuals, però, és possible l'omissió del primer complement verbal, que pot quedar implícit o integrat en el lexema verbal. Els exemples de (3) i de (4), amb els verbs *servir* i *pagar*, respectivament, en són una mostra. En principi, la solució conservadora hauria de ser el manteniment del règim datiu per al segon complement, com ara a (3a) i (4a). Però en espanyol també és possible trobar solucions més innovadores amb acusatiu com les de (3b) i (4b). Aquest fenomen, per bé que no és general, ha estat detectat en zones de l'espanyol d'Amèrica i sol comportar, tal com posa de manifest Fernández Ordóñez, una lleu especialització semàntica. Amb el verb *servir*, quan duu datiu, se sobreentén la cosa servida (3a); i quan porta acusatiu, hi ha una integració semàntica del CD en el lexema verbal, que esdevé més abstracte (3b). De manera similar, amb *pagar*, el datiu deixa entendre la complementació (4a); per contra, l'acusatiu permet que el verb obtinga un valor més genèric ('recompensar, aconseguir') (4b). De tota manera, es tracta de significats molt relacionats i hi ha parlants que alternen el règim sense apreciar diferències de sentit.

Aquesta falta de diferenciació semàntica és un fet, tal com indica Fernández Ordóñez (1999: 1331), amb *enseñar*, verb que, quan omet el CD, no presenta alternança (5), però quan està format per una estructura complexa amb infinitiu pot mostrar alternances com les de (6), en què la solució dativa (6a) és la conservadora i més general, i l'acusativa, la innovadora (6b). Aquesta darrera adquireix una certa freqüència en zones de la Manxa, Andalusia i Amèrica del Sud.

- (5) a. A los niños les enseñan gramática en el colegio.
 b. A los niños les enseñan en el colegio.
 c. *A los niños los enseñan en el colegio.

- (6) a. A los niños les enseñan a leer en el colegio.
 b. A los niños los enseñan a leer en el colegio.

L'altre verb que hem destacat és *aconsejar*. En aquest cas, s'ha assenyalat que, quan s'omet el CD de cosa, l'ús tradicional amb datiu es manté almenys en àrees perifèriques com Canàries i l'Amèrica Central (7a). Amb tot, en la majoria de les zones no leistes, com ara la Manxa, Andalusia o Amèrica del Sud, el règim ha evolucionat cap a l'acusatiu (7b)¹:

- (7) a. Cuando me lo pidieron, les aconsejé.
 b. Cuando me lo pidieron, las aconsejé.

¹ Sobre aquest punt, és bàsica la informació de Fernández Ordóñez (1999: § 21.2.1.4).

Pel que fa al català, les alternances datiu / acusatiu són més significatives. En aquesta llengua, l'opció per un règim o per un altre no sol comportar una diferència de sentit i, tal com hem posat de manifest en un altre treball (Ramos, *en premsa*), les vacil·lacions no sols afecten els corresponents casos assenyalats per al castellà: *servir* (*servir*), *pagar* (*pagar*), *robar* (*robar*) o *ensenyar* (*enseñar*)², sinó també molts altres verbs com *contestar*, *escriure*, *pegar*, *pregar*, *suplicar*, *disparar*, *apuntar*, *obrir*, *respondre*, *encertar* i *telefonar*. A més, s'hi observa una plena consolidació del règim acusatiu per al verb *aconsellar* (8a), que en català antic mantenia el règim datiu quan desapareixia el CD de cosa (8b) (cf. Ramos, *en premsa*: § 3).

- (8) a. Els va demanar que l'aconsellessen.
 b. Per què los pregava que de lur propi moviment li consellessen e tenguessen manera que volgués pendre alguna espassa exint de París (*Curial e Güelfa*, vol. II, 250, 1).

Si ens centrem en les alternances, podem trobar exemples com els de (9) i (10):

- (9) a. Ha demanat una cervesa, serveix-li.
 b. Ha demanat una cervesa, serveix-lo.
- (10) a. Ja ha acabat el treball, paga-li.
 b. Ja ha acabat el treball, paga'l.
- (11) a. Tornaven al seu passatemp preferit de pegar-li.
 b. Tornaven al seu passatemp preferit de pegar-lo (*Harry Potter*, 30).
- (12) a. Si es mou, dispara-li.
 b. Si es mou, dispara'l.

Cal advertir que, com en castellà, l'alternança no té la mateixa extensió en tot l'àmbit lingüístic. A més, té més incidència en uns verbs que no en uns

² En el cas del verb *ensenyar*, l'alternança datiu / acusatiu afecta tant la construcció corresponent amb infinitiu, de manera similar al castellà (i), com l'estructura sense règim infinitiu, inusual en castellà (ii). Per a la distribució dialectal d'aquesta alternança, veg. Ramos (*en premsa*).

- (i) a. Al nen li ensenyen a llegir a escola.
 b. Al nen l'ensenyen a llegir a escola.
- (ii) a. Si no sap, ensenya-li.
 b. Si no sap, ensenya'l.

altres i, fins i tot, des d'un punt de vista de la normativa gramatical s'hi pot observar una certa heterogeneïtat de solucions. Així, a grans trets, podem apuntar que, des d'una perspectiva dialectal, hi ha dues tendències: una de caràcter conservador, que connecta amb els usos antics i etimològics; i una altra d'innovadora, que posa de manifest una evolució de la llengua. La primera, que és la que prefereix les solucions amb datiu, és la que solen presentar les zones dialectals valenciana i mallorquina³. La segona, amb un predomini de la solució acusativa, és la que sol aparèixer en els parlants de Catalunya, sobretot si pertanyen a grups d'edat mitjana i jove.

Aquesta diversitat i alternança dialectal ha repercutit en un tractament poc homogeni del règim d'aquests verbs en el diccionari normatiu del català (*Diccionari de la llengua catalana* de l'Institut d'Estudis Catalans⁴). Així, per exemple, les construccions que ara estudiem amb verbs com *contestar*, *escriure*, *pegar* i *robar*, les entra amb règim datiu, com a (11a). Per contra, amb verbs com *ensenyar*, *pagar*, *pregar*, *servir* i *suplicar*, el règim és acusatiu, com l'exemple de (10b). Amb altres verbs com *disparar*, *apuntar*, *obrir* i *respondre*, la falta d'informació específica dins de l'entrada com a verbs transitius afavoreix una interpretació acusativa (12b) i no la solució tradicional amb datiu (12a).

1.2. Alternança de règim per reinterpretació de l'únic complement argumental

En l'apartat anterior, hem analitzat verbs que des d'un punt de vista lexicosintàctic demanen dos complements argumentals, tot i que contextualment podien aparèixer solament amb el segon complement argumental. Aquest fet, com hem vist, comporta sovint una reinterpretació del règim del segon complement, de manera que el teòric datiu pot arribar a ser reinterpretat com un acusatiu. Aquest fenomen, tal com estudiarem en aquest apartat, també es pot observar en construccions on apareixen verbs que exigeixen un sol argument verbal de tipus personal, i es dona tant en castellà com en català. En aquestes construccions, la solució conservadora és la del datiu i la innovadora la de l'acusatiu. En castellà, podem destacar, entre d'altres, verbs com *ayudar*, *picar* o *reñir*:

- (13) a. Cuando llegué, Pedro le estaba ayudando.
 b. Cuando llegué, Pedro la estaba ayudando.

³ Potser caldria referir-se al verb *servir*, que en mallorquí prefereix la solució acusativa i en valencià, llevat de zones reduïdes, també (cf. Ramos, *en prensa*).

⁴ D'ara en avant, DIEC.

- (14) a. Ayer le picó un mosquito.
b. Ayer lo picó un mosquito.

- (15) a. Si te dice que no, ríñele.
b. Si te dice que no, ríñelo.

Fernández Ordóñez (1999: § 21.2.1.4), que ha estudiat amb detall el comportament d'aquests verbs, apunta que el canvi de règim o el grau d'alternança casual d'aquests tres verbs és diferent segons les àrees geogràfiques. Així, per exemple, si prenem com a base les zones no leistes, en el cas del verb *ayudar* el règim conservador (13a) es manté en la major part de l'àrea peninsular (Navarra, Aragó, la Manxa, Múrcia, Andalusia Oriental, Astúries, Lleó i Extremadura), en algunes àrees de Canàries, a Mèxic i a Amèrica Central. Però a Andalusia Occidental, Canàries i Amèrica del Sud, hi ha una tendència cap a l'alternança o cap al canvi de règim com a solució preferent. En els altres dos verbs, *picar* (14) i *reñir* (15), l'alternança o la solució exclusivament acusativa té un abast geogràfic un poc més reduït: Canàries i Hispanoamèrica, per a *picar*, i Hispanoamèrica, per a *reñir*.

En català, el fenomen analitzat també podem trobar-lo en els corresponents verbs *ajudar* i *picar*, i en d'altres com ara *trucar* (i el geosinònim *tocar*), *xiular* ('cridar xiulant') o *tussar*⁵. Seleccionem uns exemples d'alguns d'aquests verbs a tall il·lustratiu:

- (16) a. Si no ens ho demana, no podem ajudar-li.
b. Si no ens ho demana, no podem ajudar-la.

- (17) a. A l'hort, li van picar tres abelles.
b. A l'hort, el van picar tres abelles.

- (18) a. Si vols més informació, truca-li.
b. Si vols més informació, truca'l.

En tots aquests exemples, la solució tradicional és la dativa i la innovadora l'acusativa. L'alternança o el canvi de règim depén de l'àrea geogràfica. El verb *ajudar* conserva el règim datiu de manera exclusiva o en alternança amb l'acusatiu a la zona mallorquina i a la zona septentrional i

---

⁵ Per a una informació més detallada sobre aquests verbs, veg. Ramos (*en premsa*: § 2.2). L'equivalent del verb castellà *reñir* és *renyar*, que en català es resol exclusivament amb règim acusatiu.

meridional del País Valencià (16a). En canvi, a Catalunya i a la zona central del País Valencià la solució gairebé única és l'acusativa (16b). En el cas de *picar* (i també *xiular* i *tussar*), tornen a ser les àrees perifèriques (Mallorca i País Valencià) les que mantenen de manera exclusiva el règim datiu (17a). Per contra, Catalunya és més innovadora, amb una preferència pel règim acusatiu (17b). Quant a *trucar*, que té un àmbit d'ús restringit a Catalunya, s'observa una preferència cada vegada més destacable cap al règim acusatiu (18b), fet que contrasta amb la solució valenciana en què el geosinònim *tocar* té un règim exclusivament datiu.

Per tant, Catalunya presenta solucions més innovadores que la resta de l'àmbit lingüístic català, cosa que també ha repercutit en la normativa gramatical. De fet, llevat del cas de *trucar*, que el DIEC entra amb règim datiu, la resta dels verbs s'enregistren com a transitius.

1.3. Alternança de règim en les estructures de datiu possessiu

El complement datiu pot aparèixer en una oració sense que tinga un valor argumental, això és, sense que siga un constituent exigít per la semàntica del verb. Aquest és el cas del denominats datius possessius o simpatètics (19a) (cf. Ramos, 1992: § 4.2.4; Gutiérrez, 1999: § 30.6.5). Es tracta de construccions en què el datiu equival semànticament a una complementació nominal del tipus (19b):

- (19) a. Li he curat la ferida.
b. He curat la ferida d'ell.

A pesar de les característiques sintàctiques diferents d'aquesta classe de datius, en aquells verbs en què és possible contextualment elidir el CD, es pot produir una alternança o canvi de règim. En castellà, el fenomen ha estat estudiat en verbs com *aplaudir* o *silbar*. A (20-22), fem servir els exemples de Fernández Ordóñez (1999: 1329):

- (20) Cuando el actor terminó, todos le {aplaudieron / silbaron} su actuación.
- (21) a. Cuando el actor terminó, todos le aplaudieron.
b. (A) aquel actor lo aplaudieron.
- (22) a. Cuando el actor terminó, todos le silbaron.
b. (A) aquel actor lo silbaron.

Aquestes alternances han estat documentades en el castellà d'Amèrica i, encara que sovint hom ha intentat justificar-les com un canvi de significat del verb, realment es tracta de casos ben semblants als que hem estudiat en els apartats anteriors.

Aquesta classe d'alternances han estat estudiades amb més profunditat en el cas del català. En un altre treball (Ramos, *en premsa*: § 2.3), hem assenyalat que el verb corresponent a *silbar* (*xiular*) també té en català una tendència a canviar de règim (23). A aquest cas, també hi podem afegir els d'*aplaudir* (24) i *renovar* (25), que com en el de *xiular*, manifesten alternances a Catalunya, però solen tenir una solució conservadora a la zona balear i valenciana.

- (23) a. Avui, al final de la representació, no li han xiulat.
 b. Avui, al final de la representació, no l'han xiulat.

- (24) a. Aplaudiu-li, que ho ha fet molt bé.
 b. Aplaudiu-lo, que ho ha fet molt bé.

- (25) a. Si no li renova, tindrà una plantilla desequilibrada.
 b. Si no el renova, tindrà una plantilla desequilibrada.

Aquests usos més específics no sempre apareixen reflectits en les entrades del diccionari normatiu. Així, el DIEC no en diu res sobre aquesta construcció amb *renovar*, d'ús recent, però en el cas de *xiular* i *aplaudir* recull la solució innovadora amb acusatiu⁶.

2. VERBS DE TIPUS PSICOLÒGIC

Per entendre les alternances en els verbs psicològics, és important establir una classificació dels tipus de verbs psicològics que podem trobar. Segons la posició que ocupa el constituent que realitza la funció semàntica d'Experimentador, els verbs psicològics poden ser de tres tipus i responen a estructures sintàctiques i semàntiques com les que exposem tot seguit (cf. Belletti i Rizzi, 1987; Cabré i Mateu, 1998):

---

⁶ A Ramos (*en premsa*: § 2.3), s'estudien altres classes d'estructures possessives que també han donat lloc a alternances datiu / acusatiu. Es tracta de les que tenen un caràcter preposicional, com ara (i), i afecta verbs com *apuntar*, *disparar*, *encertar*, *picar* i *tussar*.

- (i) a. La policia li ha apuntat al cap
 b. La policia l'ha apuntat al cap

a) L'experimentador ocupa la posició del subjecte: *témer, odiar, estimar*, etc.

(26) a. Subjecte (Experimentador) + V + CD (Tema o Pacient).

b. La Maria odia la seua germana.

b) L'experimentador ocupa la posició del CD: *alegrar, preocupar, sorprendre*, etc.

(27) a. Subjecte (Causa o Agent)-V-CD (Experimentador).

b. La teua notícia la va alegrar molt.

c) L'experimentador ocupa la posició del CI: *agradar, importar, doldre*, etc.

(28) a. CI (Experimentador) + V + Subjecte (Tema).

b. A la Maria li agrada el teu cosí.

D'aquests tres grups de verbs, els que ens interessen ara són els del grup b), ja que els del grup a) i c) són estables sintàcticament. En canvi, els verbs del grup b) no sols poden aparèixer a l'estructura de (27a), de caràcter causatiu o agentiu, sinó també a la de (29a), de tipus no causatiu o estatiu. En aquest segon cas, es planteja el problema de quin és el règim de l'Objecte. De fet, hi ha verbs que mantenen el règim acusatiu (29b), d'acord amb l'estructura inicial de (27), però n'hi ha d'altres que alternen el règim i vacil·len entre la solució acusativa i el règim datiu propi de construccions com les de (28). Aquest alternança es coneix tant en català com en castellà, tal com il·lustrem respectivament a (30) i (31)⁷.

(29) a. Objecte (Experimentador) + V + Subjecte (Tema).

b. A la Marta la va alegrar molt que li diguesses tu la nota.

(30) a. El preocupa molt la salut de son pare.

b. Li preocupa molt la salut de son pare.

(31) a. A Pedro lo preocupó el comportamiento de María.

b. A Pedro le preocupó el comportamiento de María.

---

⁷ Sobre aquest punt, vegeu, per al castellà, les aportacions de Fernández Ordóñez (1999: § 21.2.1.1) i els estudis que hi apareixen sobre el tema. Per al català, són interessants les aportacions d'Ynglès (1991), Rosselló (2002: § 13.3.7.3), Solà (2002: § 21.5.2) i, especialment, Cabré i Mateu (1998).

Amb tot, convé advertir que aquestes alternances tenen un abast diferent en les llengües analitzades i responen a diversos factors que tot seguit estudiem.

2.1. En castellà

Si ens centrem en primer lloc en el castellà, Fernández Ordóñez (1999: § 21.2.1.1) ha destacat que la solució més general és, a les zones no leistes, seleccionar un règim diferent segons el tipus d'estructura sintàctica en què aparega aquesta classe de verbs. Així, hi haurà una solució preferentment acusativa quan es donen les condicions pròpies de les construccions agentives (cf. 27): 1) ordre de constituents Subjecte-Verb-Objecte; 2) subjecte de caràcter animat i agent; 3) verb en un aspecte verbal perfectiu. Aquest seria el cas de (32a). Per contra, la solució serà preferentment amb règim datiu quan les característiques de la construcció siguin les pròpies de les estructures estatives (cf. 29): 1) ordre de constituents Objecte-Verb-Subjecte; 2) subjecte de tipus inanimat i, semànticament, tema; 3) verb en un aspecte verbal imperfectiu. L'exemple de (32b) il·lustra aquest segon cas.

- (32) a. Luisa la preocupó con su inesperada respuesta.
 b. A Luisa le preocupan las salidas nocturnas de su hija.

Aquest comportament no sols és aplicable al verb *preocupar*, que hem exemplificat, sinó que afecta un bon grapat de verbs psicològics, tal com indica Fernández Ordóñez (1999: 1325). Aquesta autora en distingeix dos grups, segons que predomine la interpretació agentiva (amb acusatiu) o l'estativa (amb datiu): 1) *aburrir, asombrar, asustar, alentar, atraer, aterrorizar, consolar, decepcionar, distraer, divertir, escandalizar, encolerizar, entretener, entusiasmar, impresionar, inquietar, irritar, mortificar, sorprender*; 2) *complacer, desagradar, disgustar, encantar, halagar, interesar, molestar, preocupar*. Ara bé, adverteix que dialectalment poden aparèixer solucions divergents. Aquest és el cas de zones com Argentina, Xile i Perú, on, quan els verbs del primer grup apareixen en una construcció estativa, el règim de l'objecte es reinterpreta i hi ha una generalització del règim acusatiu, com ara a (33a). En aquestes mateixes zones, els verbs del segon grup, encara que presenten en les estructures estatives una solució dativa més estable, també hi ha casos d'alternances amb l'acusatiu, sobretot si el subjecte va anteposat (33b).

- (33) a. A Juan lo asombra el incremento de la violencia.
 b. El comportamiento de María lo preocupó.

2.2. En català

Tal com han destacat Cabré i Mateu (1999), Ramos (2001) o Rosselló (2002: § 13.3.7.3), en català verbs com *alegrar*, *preocupar* o *sorprendre* funcionarien de manera similar al castellà. Això és, quan apareixen en una estructura agentiva-causativa s'usa habitualment el règim acusatiu (34a). Per contra, si l'estructura és estativa, la llengua parlada prefereix la solució dativa (34b).

- (34) a. El teu germà el va preocupar amb la notícia de l'accident.
 b. Al teu germà li preocupen els accidents de trànsit.

Però aquesta solució dativa de (34b) no és general en tots els usuaris ni en tots els registres de la llengua. De fet, hi ha verbs psicològics que resolen de manera general les estructures estatives amb un règim acusatiu. D'altra banda, la llengua normativa i, per extensió, l'estàndard, que pren com a base les entrades del DIEC, en general propugna, o suggereix implícitament, la solució acusativa per a casos com els de (34b). Però, en uns quants d'aquests casos, diversos tractats gramaticals han fet veure que l'ús més usual del català col·loquial és el del datiu, de manera que fins i tot en els registres formals es produeixen alternances segons l'usuari. En aquest sentit, és important notar que les divergències no solen respondre a diferències dialectals, sinó més prompte d'usuari. Partint del tractament que dona el DIEC, distingirem els següents grups de verbs:

- a) Verbs entrats amb règim acusatiu al DIEC, tant en l'accepció agentiva-causativa com en l'estativa.
 b) Verbs entrats com a transitius al DIEC en l'accepció agentiva-causativa, però sense exemples de l'accepció estativa.
 c) Verbs entrats com a transitius al DIEC en l'accepció estativa, però sense exemples agentius i causatius.
- a) Verbs entrats amb règim acusatiu al DIEC, tant en l'accepció agentiva-causativa (35) com en l'estativa (36): *agafar*, *encantar*, *impressionar*, *interessar*, *rebenar*, *sorprendre*.

- (35) a. La policia l'ha agafada a la porta del banc.
 b. La bruixa la va encantar, la princesa.
 c. Aquestes coses la impressionen molt.
 d. Vol interessar-la en el nou negoci.
 e. Aquest treball la rebenar: sempre acaba cansadíssima.

f. El seu marit la sorprén cada dia amb nous regals.

- (36) a. A la delinqüent, la va agafar mal de panxa.
 b. A la mare, l'encanta anar a comprar al Corte Inglés.
 c. A ella, la impressiona haver de parlar en públic.
 d. A la teua cosina, no la interessa res del que fem.
 e. A la Carme, la rebenta que tu sigues la presidenta.
 f. La tia diu que la sorprén que haja vingut ningú.

Amb aquests verbs, per bé que el diccionari normatiu propugna l'ús transitiu amb acusatiu, són molt freqüents en tot el català les solucions amb datiu, com ara a (37):

- (37) a. A la delinqüent, li va agafar mal de panxa.
 b. A Roger, li encanta aquest anunci (TV3, *la Columna*, 16.V.2001).
 c. A ella, li impressiona haver de parlar en públic.
 d. Però generalment no li interessa de classificar-lo o qualificar-lo des del punt de vista estàndard (Solà, *Avui*, 3.V.2001, pàg. VII de Cultura).
 e. A la Carme, li rebenta que tu sigues la presidenta.
 f. La tia diu que li sorprén que haja vingut ningú.

Aquest ús amb datiu ha estat força reivindicat sobretot amb els verbs *agafar*, *encantar* i *interessar*: el *Gran Diccionari de la Llengua Catalana* (GDLC) els recull amb datiu. Tractadistes com Ginebra i Montserrat (1999), Ruaix (1994; 1996) i Mestres *et al.* (1995) consideren que cal tolerar-lo d'acord amb un ús molt estés en la llengua col·loquial de Catalunya. La solució d'aquests verbs en mallorquí i en valencià també és amb datiu. Quant als verbs *impressionar*, *rebenar* i *sorprendre*, tot i que els reculls lexicogràfics només donen com a solució correcta l'acusativa, la majoria dels tractadistes han fet constar que aquest ús sol alternar amb la solució amb datiu en la llengua col·loquial⁸. D'altra banda, les dades de les nostres enquestes (català central, valencià i mallorquí), llevat d'algun cas d'alternança (sobretot amb *rebenar*), també ens indiquen una preferència per la solució amb datiu.

---

⁸ Així ho han posat de manifest tractats gramaticals com els de Ruaix (1994; 1996), Mestres *et al.* (1995), Badia *et al.* (1997), Cabré i Mateu (1998), López del Castillo (1999) i Wheeler *et al.* (1999).

b) Verbs entrats com a transitius al DIEC (i també al GDLC) en l'accepció agentiva-causativa (38), però sense exemples de l'accepció estativa, la qual cosa provoca una interpretació similar, això és, amb complement acusatiu (39): *afectar*, *apassionar*, *apetir*, *concernir*, *destorbar*, *entusiasmar*, *espantar*, *esperar*, *molestar*, *picar*, *sobtar*. Per no allargar l'exposició, hi posarem només exemples amb alguns d'aquests verbs:

- (38) a. Tot això que dius l'afecta molt, la mare.
 b. Quan va dir això, la va espantar.
 c. ¡No la molestes!
 d. Aquest mosquit ja l'ha picada dues vegades.
- (39) a. A ella, la va afectar molt la mort de son pare.
 b. A la meua néta, l'espanta que vinga el Pere.
 c. A ella, la molesta que us comporteu així.
 d. A ella, la pica molt tot això que dius.

En les estatives (39), diversos autors han indicat la tendència a construir-se amb complement indirecte (40)⁹. Aquesta tendència, segons les nostres dades dialectals es dona en tots els verbs estudiats i en tots els dialectes. Però cal advertir que les vacil·lacions no són estranyes en un mateix usuari i dins d'un mateix dialecte¹⁰.

- (40) a. A ella, li va afectar molt la mort de son pare.
 b. A la meua néta, li espanta que vinga el Pere.
 c. A ella, li molesta que us comporteu així.
 d. A ella, li pica molt tot això que dius.

c) Verbs entrats com a transitius al DIEC en l'accepció estativa (42), però sense exemples agentius (41): *desagradar*, *estranyar*, *intrigar*, *preocupar*. En els dos primers verbs, però, no acabem de veure clar que puga haver-hi una construcció equivalent agentiva-causativa (41).

⁹ Per exemple, Mestres *et al.* (1995) recull els verbs *afectar*, *apassionar*, *concernir*, *esperar* i *molestar*; i Ruaix (1994; 1996) afegeix a aquests verbs *entusiasmar*. Badia *et al.* (1997) i López del Castillo (1999) arregen gran part dels verbs anteriors i hi afegeixen *espantar*. Wheeler *et al.* (1999) també es manifesten en una línia similar. I, finalment, Ginebra i Montserrat (1999) inclouen com a règim d'*apetir* exclusivament el datiu.

¹⁰ Per exemple, un informant jove de Girona els feia tots amb datiu, llevat de *destorbar*, encara que es detecten algunes alternances. En els informants mallorquins, de mitjana edat, la informant femenina ho fa tot amb datiu; per contra, l'informant masculí només fa amb datiu: *concernir*, *entusiasmar*, *espantar*, *molestar* i *picar*.

- (41) a. ??Aquest comportament la desagrada¹¹.
 b. ??El pare estranya la mare¹².
 c. El comportament de la Maria no para d'intrigar-lo.
 d. L'estat del nen la preocupa.
- (42) a. A ella la desagrada que no vulgues dur corbata.
 b. A la mare no la va estranyar gens això que va dir.
 c. A ella l'ha intrigada sempre no poder saber què fan en aquella casa.
 d. A ella la preocupa que el nen no es pose bo.

La solució amb acusatiu de (42) no és compartida per tots els tractats. En el cas del verb *desagradar*, el GDLC i Ginebra i Montserrat (1999) proposen com a ús normatiu el datiu. També és aquest el cas d'*estranyar*, que, a més d'aquests tractats, el reivindica amb datiu Ruaix (1994; 1996). En els altres dos verbs, *intrigar* i, sobretot, *preocupar*, s'ha insistit molt en l'ús col·loquial amb datiu¹³. Des d'una perspectiva dialectal, les nostres enquestes posen de manifest una preferència pel datiu (43), no només en els dos primers verbs (*desagradar* i *estranyar*), sinó també en els altres dos (*intrigar* i *preocupar*), si bé amb alguna alternança amb acusatiu a la zona de Catalunya.

- (43) a. A ella li desagrada que no vulgues dur corbata.
 b. A la mare, no li va estranyar gens això que va dir.
 c. A ella li ha intrigat sempre no poder saber què fan en aquella casa.
 d. A ella, li preocupa que el nen no es pose bo.

L'anàlisi que hem dut a terme per a tots aquests verbs psicològics es podria ampliar a molts altres verbs com: *afalagar*, *alegrar*, *amoïnar*, *atemorir*, *aterrir*, *atraure*, *avergonyir*, *cansar*, *captivar*, *commoure*, *complaure*, *consolar*, *convèncer*, *decebre*, *delectar*, *desesperar*, *desil·lusionar*, *disgustar*, *divertir*, *distraure*, *emocionar*, *empipar*, *emprenyar*, *encisar*, *entretenir*, *enutjar*, *escandalitzar*, *esborronar*, *esgarripar*, *esglaiar*, *espaordir*, *excitar*, *fascinar*, *fastiguejar*, *ferir*, *horroritzar*, *incomodar*,

¹¹ Aquest ús amb acusatiu sembla agramatical, tot i que el DIEC el dona com a transitiu.

¹² Amb *estranyar* també seria rara aquesta construcció, ja que es prefereix l'ús pronominal: *El pare s'estranya de la mare*. D'altra banda, els exemples de (41c-d) no serien estranys tampoc amb datiu per a molts usuaris, ja que es tendeixen a interpretar com a estatives.

¹³ El cas de *preocupar* l'arreglen: Ruaix (1994; 1996), Mestres *et al.* (1995), Badia *et al.* (1997), Cabré i Mateu (1998), López del Castillo (1999), Wheeler *et al.* (1999).

indignar, inquietar, intimidar, irritar, meravellar, mortificar, neguitejar, ofendre, satisfer, seduir, terroritzar, tranquil·litzar, turmentar. Aquests verbs també han estat entrats com a transitius al DIEC, i també solen mostrar problemes de falta de precisió en l'exemplificació agentiva-causativa i estativa. Això no obstant, en el nostre col·loquial, i a diferència dels verbs analitzats més amunt, les construccions estatives semblen no admetre un règim datiu (44b vs. 44c). Amb tot, l'alternança amb el datiu ha estat apuntada en molts d'aquests verbs per alguns tractadistes i és cada vegada més significativa entre els parlants joves d'arreu de l'àmbit lingüístic català i/o amb un grau d'interferència del castellà significatiu (44c)¹⁴.

- (44) a. Laura la va fascinar amb la seua actuació.
 b. A Laura la va fascinar que actuessen sense malles protectores.
 c. ?A Laura li va fascinar que actuessen sense malles protectores.

3. INTERPRETACIÓ DE LES ALTERNANCES

L'anàlisi del règim verbal en castellà i en català ens ha permès observar tendències evolutives paral·leles o diferents segons les classes de verbs estudiats. En el primer grup de verbs analitzat, els agentius, hem vist que l'eliminació del primer argument verbal sol comportar, en els verbs estudiats en totes dues llengües, una integració semàntica d'aquest complement en el lexema verbal, la qual cosa pot conduir a dues solucions: una de conservadora, que és el manteniment del règim datiu del complement verbal que encara queda; i una altra d'innovadora, que consisteix en el canvi de règim verbal, de datiu passa a acusatiu.

¹⁴ Per exemple, no és estrany que alguns tractadistes hagen posat de manifest l'ús del règim datiu (o l'alternança amb l'acusatiu) en l'ús col·loquial de verbs com: *amoïnar* (Mestres *et al.*, 1995; Badia *et al.*, 1997; Wheeler *et al.*, 1999), *aterrir* (Badia *et al.*, 1997), *atreure* (Ruaiç, 1994, 1996), *cansar* (Ruaiç, 1994, 1996), *complaure* (Ruaiç, 1994, 1996; Mestres *et al.*, 1995; Badia *et al.*, 1997; Wheeler *et al.*, 1999), *disgustar* (Mestres *et al.*, 1995; Badia *et al.*, 1997; Wheeler *et al.*, 1999), *empipar* (Ruaiç, 1994, 1996; Badia *et al.*, 1997), *emprenyar* (Ruaiç, 1994, 1996; Mestres *et al.*, 1995; Badia *et al.*, 1997; Wheeler *et al.*, 1999), *encisar* (Ginebra i Montserrat, 1999; Badia *et al.*, 1997), *fascinar* (Mestres *et al.*, 1995; Badia *et al.*, 1997; Wheeler *et al.*, 1999), *fatiguejar* (Mestres *et al.*, 1995; Badia *et al.*, 1997; Wheeler *et al.*, 1999), *horroritzar* (Ruaiç, 1994, 1996; Mestres *et al.*, 1995; Badia *et al.*, 1997; López del Castillo, 1999; Wheeler *et al.*, 1999), *incomodar* (Ruaiç, 1994, 1996; Mestres *et al.*, 1995; Badia *et al.*, 1997; Wheeler *et al.*, 1999), *indignar* (Mestres *et al.*, 1995; Badia *et al.*, 1997; Wheeler *et al.*, 1999), *meravellar* (Mestres *et al.*, 1995; Badia *et al.*, 1997; Wheeler *et al.*, 1999), *neguitejar* (Mestres *et al.*, 1995; Badia *et al.*, 1997; Wheeler *et al.*, 1999), *satisfer* (Ruaiç, 1994, 1996; Mestres *et al.*, 1995; Badia *et al.*, 1997; Wheeler *et al.*, 1999) i *terroritzar* (Badia *et al.*, 1997).

¹⁵ Cf. Pérez Saldanya (1994), Ramos (*en premsa*) i les referències que hi apareixen.

La interpretació d'aquest segon fenomen pot rebre una explicació plausible dins de la teoria cognitiva del prototipus¹⁵. Les funcions sintàctiques tenen uns trets prototípics, això és, unes característiques bàsiques que ens permeten identificar-los fàcilment. Si una d'aquestes funcions s'aparta d'aquests trets prototípics és fàcil que el parlant pugui percebre-la com a estranya o pròxima a una altra funció. Això és el que s'ha esdevingut amb els datius dels verbs estudiats, els quals han passat d'ocupar la posició prototípica de segon argument verbal (a continuació del complement directe) i de destinataris de l'acció verbal a percebre's com a primer argument verbal i pacients de l'acció. Si tenim en compte que els trets prototípics del complement directe acusatiu s'identifiquen amb un primer argument verbal pacient, llavors no ens ha d'estranyar que pugui haver-hi una atracció funcional de l'antic CI cap a la funció de complement directe en verbs com *servir, pagar, robar*, etc., tal com hem vist a l'apartat 1.1. El fenomen, és clar, també afectarà els verbs que etimològicament només tenen un argument verbal datiu (*ayudar / ajudar, picar*, etc.), com hem apuntat a l'apartat 1.2.

Tot i aquesta similitud evolutiva entre el castellà i el català, és important destacar que l'abast del fenomen presenta, des d'un punt de vista dialectal, una manifestació diferent. Si ens remetem a la classificació dels dialectes d'una llengua partint d'un criteri històric, podem parlar de dialectes constitutius i de dialectes consecutius. Els primers són aquells on la llengua és part constitutiva del territori. Els segons formen part dels territoris on la llengua ha estat difosa a través de repoblacions, com ara les conquestes. En el cas del castellà, els dialectes consecutius serien bàsicament l'andalús, el canari i l'espanyol d'Amèrica. Pel que fa al català, el valencià i el balear.

Dins de l'àmbit de la dialectologia, tradicionalment s'ha cridat l'atenció que els dialectes consecutius solen ser més conservadors que els constitutius. Però, per bé que això s'haja posat de manifest en moltes llengües, en l'evolució d'una llengua interactuen factors molt diferents. Fixem-nos que, en el cas que ara ens ocupa, mentre en català són els dialectes consecutius els més conservadors, en castellà generalment solen ser els constitutius. Per tant, en el cas del castellà aquest criteri no acaba de funcionar. En aquest cas, potser caldria pensar que el model normatiu i estàndard ha tingut molta més incidència a les zones peninsulars i, per tant, ha actuat com un factor que ha frenat el pas del règim datiu cap a l'acusatiu. En aquest sentit, no hem d'oblidar els nivells d'analfabetisme que tenien fins no fa gaires anys zones com Andalusia i l'Amèrica llatina. D'altra banda, l'extensió progressiva del leisme en la llengua estàndard peninsular contribueix a evitar el canvi de règim i a percebre aquest fenomen com a impropis dels registres formals. Per contra, en el cas del català, el canvi de règim, detectat sobretot a Catalunya,

és cada vegada més perceptible en els mitjans de comunicació catalans i, tal com hem apuntat, apareix reflectit, tot i les vacil·lacions, en molts verbs. Aquesta circumstància contribueix a una legitimació de l'evolució i, per tant, a una consolidació més ràpida del fenomen¹⁶.

L'altre fenomen d'alternança de règim que hem estudiat és el que apareix amb verbs de tipus psicològic. En aquest cas, hem observat que l'evolució sintàctica presenta diferències en les llengües estudiades. En castellà, la distribució acusatiu / datiu està prou consolidada i respon al tipus d'accepció emprada per cada verb: en l'accepció agentiva-causativa, s'usa el règim acusatiu; en l'estativa, el datiu. Això no obstant, hem vist que en zones sud-americanes hi ha solucions amb acusatiu per a la segona accepció. Aquest fenomen s'aparta del model general i estàndard, però podria venir condicionat per dos factors que el poden afavorir: d'una banda, es dona en zones d'Amèrica on el pas del datiu a l'acusatiu en els verbs agentius no resulta estrany; d'una altra, tal com ha posat de manifest Fernández Ordóñez (1999: 1325), s'observa sobretot en construccions en què, encara que l'accepció siga l'estativa, el subjecte s'anteposa al verb. Aquest fet permet que, des d'un punt de vista sintàctic, l'accepció agentiva (45) i l'estativa (46b) siguen semblants i, per consegüent, que pugui haver-hi una atracció formal i funcional.

(45) María lo fascinó.

(46) a. Le fascina su trabajo.
b. Su trabajo lo fascina.

Pel que fa al català, hem vist que hi ha un grup de verbs psicològics en què l'ús col·loquial pot divergir de l'ús normatiu en l'accepció estativa: *preocupar*, *interessar*, *encantar*, *molestar*, etc. En aquest punt, doncs, el comportament tendeix, tot i les alternances, a ser similar a la solució més generalitzada en castellà. Però el problema que es planteja en aquesta llengua és que molts altres verbs psicològics que, en un principi, resolien el règim de totes dues accepcions únicament en acusatiu (47) ara tendeixen a fer l'accepció estativa en datiu, seguint el model de *preocupar* (48a) i el de verbs no bivalents com *agradar* (48b). Ens referim fonamentalment a verbs com *afalagar*, *alegrar*, *amoïnar*, *satisfèr*, etc.

(47) a. Carme el satisfè sempre.

¹⁶ Es tracta, doncs, de la intervenció d'un factor sociolingüístic per a consolidar un canvi lingüístic. Sobre aquest punt, és interessant la consulta de Ramos (2002).

b. A Joan no el satisfà que vingues tan sovint.

(48) a. A Joan no li satisfà que vingues tan sovint.

b. A Joan no li agrada que vingues tan sovint.

Aquest fenomen, que s'estén per tot el català sobretot entre persones joves, es deu a una tendència analògica, però no s'ha de descartar també la interferència del castellà en el recent canvi de règim¹⁷. En aquest sentit, ens agradaria aportar una altra dada que pot ser útil per a interpretar aquesta vacil·lació actual. Les obres antigues que hem consultat en català (*Curial e Güelfa*, *Tirant lo Blanch* i *Vita Christi*) no recullen exemples estatus dels verbs analitzats, però sí que n'hi ha d'agentius, com ara a (49):

(49) a. ¿Quina és la causa de la tua indignació contra aquell cavaller?

¿No l'as assats molestat? ¿No l'as abatut? (*Curial e Güelfa*).

b. Bé les voldria ara afalagar, mas sabent que riurien e trufarien de mi, elegesch callar (*Curial e Güelfa*).

c. Per què, filla mia, dispon-te a complaure'l, car yo.t promet que no te'n penediràs (*Curial e Güelfa*).

Aquesta circumstància ens podria indicar que l'accepció estativa en molts verbs psicològics és recent i està en procés de consolidació. Per tant, això explicaria les vacil·lacions que actualment tenim els usuaris; unes vacil·lacions que no tenen la mateixa incidència en tots els parlants ni en tots els verbs psicològics. De fet, les dades dialectals que hem recollit ens indiquen que són més constants les alternances (o la preferència ja pel datiu) en aquells verbs que ens són més familiars (50) que no en els que tenen un ús més restringit o culte (51).

(50) Li encanta menjar bé.

(51) ??Li excita que els homes vagen en banyador.

¹⁷ Aquesta incertesa en la selecció del règim també pot originar que, en una proporció molt menor, alguns parlants de la zona dialectal catalana puguin adoptar solucions inverses: canvi de datiu a acusatiu en verbs clarament emparentats amb el model d'*agradar*. Les raons d'aquest canvi caldria buscar-les en l'analogia amb els verbs que tradicionalment es resolien amb acusatiu i en factors fonosintàctics quan comencen per la vocal *i*. Així s'ha posat de manifest amb: *abellir* (Ruaix, 1994, 1996), *importar* (Ruaix, 1994, 1996), *incumbir* (Ruaix, 1994, 1996), *plaire* (Ruaix, 1994, 1996), *remordir* (Mestres *et al.*, 1995) i *repugnar* (Ruaix, 1994, 1996; Mestres *et al.*, 1995; Badia *et al.*, 1997).

Si aquesta hipòtesi és certa, hauríem de pensar que el castellà presenta un estadi evolutiu molt més avançat i estabilitzat.

4. CONCLUSIONS

Al llarg d'aquest estudi, hem pogut observar que tant en castellà com en català apareixen mostres de canvi de règim verbal. Aquesta evolució té dues direccions: de règim datiu a acusatiu i, a l'inrevés, de règim acusatiu a datiu. El primer d'aquests casos presenta una manifestació clara en totes dues llengües i afecta especialment aquells verbs que poden elidir el primer argument verbal o que només en seleccionen un. Per bé que les llengües estudiades comparteixen aquesta tendència, l'extensió dialectal del fenomen presenta punts de divergència. Mentre en català el canvi és significatiu sobretot a les zones dialectals constitutives, en castellà té més vigència en els dialectes consecutius (Andalusia, Canàries, Amèrica Central i Amèrica del Sud).

El pas d'acusatiu a datiu es dona en els verbs psicològics. En aquest punt, el castellà presenta una vacil·lació molt menor que el català, ja que la solució més general, llevat de casos restringits a alguns punts d'Amèrica del Sud, és la consolidació del règim datiu, que es manté prou estable. En català, hem posat de manifest que el procés de canvi lingüístic és ben actual i això té repercussions importants en la configuració del model estàndard i normatiu; a més, apareix en totes les zones dialectals.

BIBLIOGRAFIA BÀSICA

- Badia, Jordi; Brugarolas, Núria; Torné, Rafel i Xavier Fargas (1997): "Verbs transitius i intransitius. Alguns règims verbals", *El Llibre de la llengua catalana per a escriure correctament el català*, Barcelona, Castellnou.
- Belletti, Adriana i Luigi Rizzi (1987): "Los verbos psicológicos y la teoría temática", dins Demonte, Violeta i Marina Fernández Lagunilla (eds.): *Sintaxis de las lenguas románicas*, Madrid, El Arquero, pp. 60-124.
- Cabré Monné, Teresa i Jaume Mateu (1998): "Estructura gramatical i normativa: a propòsit dels verbs psicològics en català", *Quaderns. Revista de traducció* 2, pp. 65-81.
- DIEC Institut d'Estudis Catalans (1995): *Diccionari de la Llengua Catalana*, Barcelona / Palma / València, Edicions 3 i 4 / Edicions 62 / Moll / Enciclopèdia Catalana / PAM.

- Fernández Ordóñez, Inés (1999): "Leísmo, laísmo y loísmo", dins Bosque, Ignacio i Violeta Demonte (dir.): *Gramática descriptiva de la lengua española*, Madrid, Espasa, cap. 21.
- GDEC Enciclopèdia Catalana (1998): *Gran Diccionari de la Llengua Catalana*, Barcelona, Enciclopèdia Catalana.
- Ginebra, Jordi i Anna Montserrat (1999): *Diccionari d'ús dels verbs catalans*, Barcelona, Edicions 62.
- Gutiérrez Ordóñez, Salvador (1999): "Los dativos", dins Bosque, Ignacio i Violeta Demonte (dir.): *Gramática Descriptiva de la Lengua Española*, Madrid, Espasa Calpe, cap. 30.
- López del Castillo, Lluís (1999): *Gramàtica del català actual. Sintaxi i morfologia*, Barcelona, Edicions 62.
- Mestres, Josep Maria; Costa, Joan; Oliva, Mireia i Ricard Fité (1995): "Alguns règims verbals". *Manual d'estil. La redacció i l'edició de textos*, Barcelona, Eumo, cap. 20.
- Pérez Saldanya, Manuel (1994): "Aproximació cognitiva al complement indirecte en català", *Actes del Setè Col·loqui d'Estudis Catalans a Nord-Amèrica*, Barcelona, PAM, pp. 191-209.
- Ramos, Joan-Rafael (1992): *Introducció a la sintaxi*, València, Tàndem.
- Ramos, Joan-Rafael (2001): "El complement indirecte", treball inèdit.
- Ramos, Joan-Rafael (2002): "Factors del canvi sintàctic", dins Cano, M. Antònia et al. (2002): *Les claus del canvi lingüístic*, Alacant, IIFV, pp. 397-428.
- Ramos, Joan-Rafael (en premsa): "El complement indirecte: l'alternança datiu / acusatiu", *Estudis Romànics*, XXVIII, Barcelona.
- Rosselló, Joana (2002): "El SV I. Verb i arguments verbals", dins Solà, Joan et al. (dir.): *Gramàtica del català contemporani*, Barcelona, Empúries, cap. 13.
- Ruaix, Josep (1994): "Analogies antitradicionals". *Observacions crítiques i pràctiques sobre el català d'avui /1*, Moià, Ruaix.
- Ruaix, Josep (1996): *Diccionari auxiliar*, Moià, Ruaix.
- Solà, Joan (1987): *Qüestions controvertides de sintaxi catalana*, Barcelona, Edicions 62.
- Solà, Joan (1992): "Necessitat d'un diccionari d'ús (1)", *Com ensenyar català als adults* 26, pp. 22-24.
- Solà, Joan (1994): "El complement directe", *Sintaxi normativa: estat de la qüestió*, Barcelona, Empúries [Segona edició corregida i augmentada], pp. 163-178.
- Solà, Joan (2002): "Les oracions de relatiu", dins Solà, Joan et al. (dir.): *Gramàtica del català contemporani*, Barcelona, Empúries, cap. 21.

Wheeler, Max; Alan Yates i Nicolau Dols (1999): *Catalan: A Comprehensive Grammar*, London, Routledge.

Ynglès, M.Teresa (1991): "Les relacions semàntiques del datiu", dins White Albrecht, J. et al. (eds.): *Homenatge a Josep Roca-Pons. Estudis de llengua i literatura*, Barcelona, Publicacions de l'Abadia de Montserrat, pp. 271-318.

CORPUS LITERARI UTILITZAT

Curial e Güelfa. Edició a cura d'Aramon i Serra, Ramon. Barcelona, Barcino, 1930-1933.

Martorell, Joanot i Martí Joan de Galba: *Tirant lo Blanch*. Edició a cura de Hauf, Albert i Vicent Escartí. València, Conselleria de Cultura de la Generalitat Valenciana, 1990.

Rowling, Joanne K.: *Harry Potter i la pedra filosofal*. Traducció de Laura Escorihuela, Barcelona, Empúries, 2001.

Villena, Isabel de: *Concordança de la Vita Christi de Sor Isabel de Villena*. Edició a cura d'Alemany, Rafael; Martines, Vicent; Martín, Llúcia; Garcia, Marinela; Perujo, Joan M. Alacant: IIFV, Conselleria de Cultura de la Generalitat Valenciana, Secretariat de Publicacions de la Universitat d'Alacant, 1996.